

ضرورت استفاده از نرم افزارهای کیفی در تحقیقات کیفی

دکتر حسن سیبیلان اردستانی^۱

چکیده

بررسی تحقیقات کیفی در فصلنامه های علمی پژوهشی ایران نشان از آن دارد که تحلیل غالب دستی یا با اکسل است و موردی از نرم افزارهای کیفی مانند مکس کی دی ای و اطلس تی آی استفاده شده است در صورتی که امکانات نرم افزارهای کیفی به نحوی است که دیگر کارهای عمیق و علمی کیفی بدون آن امکان پذیر نیست.

رایج ترین نوع تحقیقات کیفی روش گرند تئوری است که در این نوع تحقیق نیاز به واکاوی چندگانه محتوا در طول تحقیق است که با روش های دسته بندی ساده قابل قبول نیست بلکه در گرند تئوری هدف دستیابی و کشف لایه های زیرین تفکر، باور و رفتار پاسخگویان است که این امر تنها با استفاده از نرم افزارهای کیفی امکان پذیر است و تنها نرم افزارهای کیفی دارای خروجی است که می توان از آن به مفاهیم جدید دست یافت.

در این مقاله سعی شده است ضرورت های استفاده از نرم افزارهای کیفی در قالب ۱۱ مثال با تصویر از جمله؛ کاهش زمان پژوهش، ترسیم نگاره ها، کدگذاری مجدد، تصحیح کدگذاری، داشتن فراوانی در حین تحلیل، متمایزسازی مقولات، داشتن متن مصاحبه در نگاره ها، داشتن مموری یا یادداشت در نگاره ها، استفاده از طراحی دلخواه، مستند بودن تمامی یافته ها در نگاره ها و نمودار ابر کلمات؛ آورده شده است.

کلید واژه ها: گرند تئوری، نرم افزار کیفی، پژوهش کیفی، اطلس تی آی، مکس کیو دی ای

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

^۱ عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اراک، دکتری تخصصی علوم ارتباطات اجتماعی

مقدمه

بررسی تحقیقات کیفی در فصلنامه‌های علمی پژوهشی ایران نشان از آن دارد که به صورت موردی از نرم افزارهای کیفی استفاده شده است در صورتی که امکانات نرم افزارهای کیفی به نحوی است که دیگر کارهای عمیق و علمی کیفی بدون نرم افزارهای کیفی امکان پذیر نیست. مهمترین نوع تحقیقات که امروزه به وفور در علوم انسانی استفاده می شود روش گرندتئوری است که در این نوع تحقیق نیاز به واکاوی چندگانه محتوا در طول تحقیق است که با روش های دسته بندی و ورود آن در اکسل و ارائه فراوانی به عنوان اهمیت موضوع قابل قبول نیست به عبارت دیگر گرندتئوری بیشتر از طبقه بندی ساده است یعنی در گرندتئوری هدف اکتشاف و دست یابی به لایه‌های زیرین و پنهان تفکر، باور و رفتار پاسخگویان است که این امر تنها با استفاده از نرم افزارهای کیفی امکان پذیر است و در عین حال تنها نرم افزارهای کیفی است که خروجی آن به نحوی است که می توان از آن به مفاهیم جدید دست یافت.

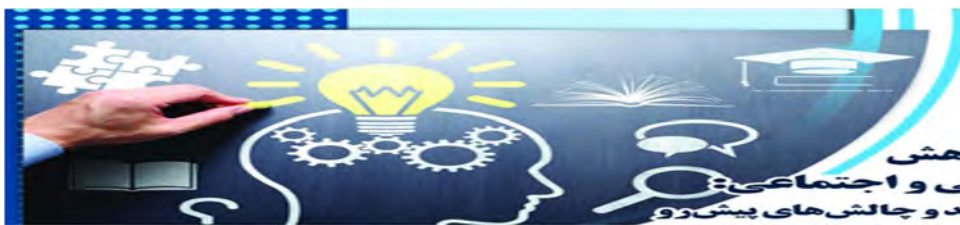
اهمیت موضوع را می توان با مقایسه تحلیل محتوای دستی و رایانه ای با نرم افزار SPSS مشاهده کرد. در گذشته تا زمان آمدن نرم افزار SPSS استاد نعیم بدیعی در دانشگاه علامه طباطبایی تحلیل محتوا را به صورت دستی تدریس می کردند که به غیر از زمان بر بودن، فقط می شد از فراوانی های کم و در مقیاس کوچک و همچنین تنها با مقیاس اندازه گیری اسمی و در آزمون ها نیز فقط خی دو استفاده کرد و لذا استفاده از مقیاس های ترتیبی و فاصله ای و آزمون های آماری امکان ناپذیر بود. شرایط پژوهش کیفی بدون استفاده از نرم افزارهای کیفی به مانند همان روش تحلیل محتوای دستی است که تمامی مانورهای پژوهشی را از محقق می گیرد و دست محقق برای نتیجه گیری مناسب را از بین می برد و البته اگر نرم افزارهای کیفی کاربرد نداشت و همان کارها را می شد دستی انجام داد دیگر این همه سرمایه گذاری دانشگاهی انجام نمی شد.

هدف از این نوشتار نشان دادن ضرورت استفاده از نرم افزارهای کیفی در تحقیقات کیفی است که با آوردن معایب کارهای انجام شده و ارائه کارهای جدید می توان به این هدف نایل شد.

به این ترتیب در این مقاله به بررسی موارد ایراد کارهای انجام شده و بیان امکانات منحصر به فرد نرم افزارهای کیفی پرداخته خواهد شد که البته ابتدا روش گرندتئوری آورده می شود تا مشخص شود که این روش تنها یک تقسیم بندی ساده نیست و سپس موارد مورد نظر آورده که برای بیان بهتر سعی بر استفاده از نگاره‌ها شده است چرا که با بیان از طریق واژگان شاید نتوان معانی را رساند.

ادبیات تحقیق: روش گرندتئوری

گرندتئوریک روش تحقیق کیفی است که برای نفع بنا شده است که تئوری برای ایجاد دانش عمیق از پدیده های اجتماعی ضروری است (گلسر و اشتراوس ۱۹۶۷) گرندتئوریک اصطلاح کلی است که به طیفی از رویکردهای روش شناختی اشاره می کند که دارای ویژگی ها و اهداف مشترک هستند (بریانت و چارمز ۲۰۰۲ و ۲۰۱۹). به طور کلی،

گردند تئوری‌ها رویکردهای سیستماتیک و انعطاف پذیر برای جمع آوری و تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی به منظور ساختن نظریه‌هایی هستند که در داده‌ها پایه گذاری شده‌اند (چارماز، ۲۰۰۶؛ کوربین و اشتراوس؛ ۲۰۱۵). هدف استفاده از گردند تئوری معمولاً تولید یک چارچوب نظری است که ممکن است توضیح دهد که چگونه و چرا افراد، سازمان‌ها یا جوامع رویدادها، چالش‌ها یا موقعیت‌های مشکل‌ساز را تجربه می‌کنند و به آنها پاسخ می‌دهند (کوربین و هولت، ۲۰۱۱). اصطلاح «گردند تئوری» هم برای اشاره به روش‌شناسی و هم به نظریه منتج از مطالعاتی که از روش‌شناسی استفاده می‌کنند، استفاده شده است یعنی هم فرآیند و هم محصول است (هولت، ۲۰۲۳).

با عنایت به مشخصاتی که برتر و از روش شناسی گلاسر و اشتروس ارائه داده است نتیجه گرفته می‌شود که گردند تئوری یک دسته بندی ساده نیست که بتوان در اکسل و یا به صورت دستی انجام داد و نیاز به استفاده از نرم افزارهایی کیفی مانند اطلس تی آی و مکس کیو دی ای است که در ادامه به ترتیب برخی از این موضوعات آورده می‌شود.

۱- ادعای استفاده از نرم افزارهای کیفی و خروجی اکسل

اولین موردی که در تحقیقات کیفی موجود می‌توان مشاهده کرد خروجی‌های اکسل در ادعای استفاده از نرم افزارهای کیفی است. در این روش پژوهشگران در سوالات باز و نیمه ساختاریافته سوالاتی را از پاسخگویان می‌پرسند سپس در اکسل دسته بندی می‌کنند که ویژگی اکسل به نسبت ورد انعطاف پذیری جداول و امکان جابجایی سلول‌ها در آن است. در ادامه داریوش بوستانی و سمیه رئیسی (۱۴۰۰) در مقاله مطالعه کیفی خشونت علیه زنان بلوچ، از همین روش استفاده کرده‌اند.

جدول ۱. نتایج مراحل سه گانه کدگذاری باز، محوری و انتخابی

مفاهیم	مقوله عمده	مقوله هسته
اطاعت بی چون و چرا از پدر	مرد سالاری	
اطاعت بی چون و چرا از شوهر پرتری فرزند پسر نسبت به دختر		
اجازه طلاق در دست مردان	سایه طلاق	
طلاق بدون دلیل توسط مردان ترس زنان از مطلقه شدن		
اعتیاد به مواد مخدر	اعتیاد	
اعتیاد به مشروبات الکلی		
عدم توانایی اقتصادی برای تشکیل زندگی مستقل	پدر مکانی	مرد سالاری، گفتمان قدرت و خشونت علیه زنان
زندگی در کنار خانواده شوهر با توجه به عرف		
زندگی در کنار خانواده شوهر در زمین ارثی		
زنان مسئول حفظ زندگی	تنگ طلاق	
ادامه زندگی به خاطر فرزندان		
ناف بری	ازدواج اجباری	

منبع: بوستانی و رئیسی (۱۴۰۰: ۵۲)

^۱Corbin & Strauss

^۲Corbin & Holt

^۳Holt

نگاره شماره ۱: خروجی غیر نرم افزار کیفی با عنوان نرم‌افزار کیفی

با بررسی مقاله مشاهده می‌شود تنها اطلاعات قابل مشاهده همین جدول است و هیچگونه برون دادی دیده نمی‌شود و تقریباً موردی است که در تحقیقات دیگر نیز به وفور دیده می‌شود. نکته عجیب انتظار جداول کمی از پژوهشگر در تحقیقات کیفی توسط اساتید از دانشجویان و یا مجلات از پژوهشگران است! مشخص نیست که چگونه می‌شود از نرم افزار کیفی جداول کمی احصاء و در تحقیقات کیفی لحاظ کرد که داشتن کمیت خود بیانگر عدم‌استفاده از نرم افزارهای کیفی است.

۲- کاهش زمان پژوهش با استفاده از نرم افزارهای کیفی

شاید برخی مدرسین کمی‌گرا مهمترین ویژگی تحقیقات کیفی را زمان‌بر بودن بیش از حد آن توصیف کنند هرچند تحقیقات کیفی به نسبت تحقیقات کمی زمان بیشتری را نیاز دارد اما این به خاطر تأمل و تفکر و تحلیل در حین تحقیق است و نه فرایند رایانه‌ای. به عبارت دیگر زمان‌بر بودن بیشتر تحقیقات کیفی پژوهشگران مبتدی به علت تحلیل دستی بودن است که حجم خیلی زیادی از زمان صرف مقوله بندی و تنظیم مقولات در دسته‌های مختلف و جرح و تعدیل آنها است در صورتی که اگر به شیوه صحیح عمل کدگذاری باز در نرم افزارهای کیفی انجام شود با کمترین زمان می‌توان مقوله بندی محوری و انتخابی را انجام داد به عبارت دیگر تنها در یک صفحه و با کشیدن [درگ] مقولات باز به مقولات محوری و همچنین کشیدن [درگ] مقولات محوری به انتخابی عمل دسته بندی را انجام داد در صورتی که این عمل در فرایند دستی روزها زمان نیاز دارد و همچنین امکان تصحیح وجود ندارد که در ذیل در مورد کشیدن مقولات به مقولات بالاتر در تصویر آورده شده است.

ترکیب کدها

۱- درگ زیرکد به کد اصلی

۲- انتخاب is part of

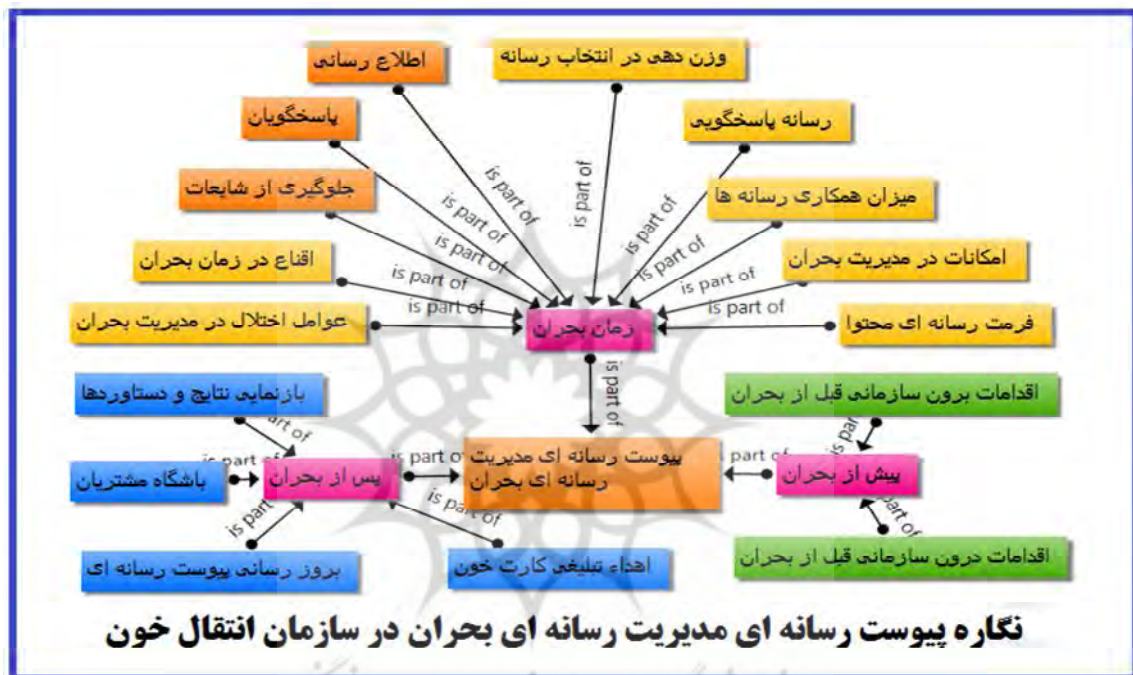
Name	Grounded	Density	Groups
انریژیک روانی	0	0	0
اضطراب کووید	24	0	24
اختصاصی همه خبرها به کووید	3	1	1
ارتباط مستقیم با صاحب عزرها	1	1	1
بازنمایی و روش‌شناسی و تنظیم اقتصاد	2	1	1
دستور شناسی همگانی کووید	3	1	1
زیاد بودن اخبار هوردگ	1	1	1
عدم امکان توجه به موضوعات دیگر	1	1	1
کم اعلان شدن میزان کشته‌ها	2	1	1
منفوس بودن مطالب کووید	1	1	1
نبودن توصیه واقع بینانه برای تداوم زندگی	1	1	1
وسواس کووید	1	19	1
بیمار پنداری کووید	1	3	3
خستگی کووید	0	5	5
عدم رضایت عموم مردم	1	1	1
خروج غیر ضرورت از خانه	1	1	1
اهداف پنهان پیام	0	4	4
سواد رسانه ای	0	0	0
رژیم مصرف رسانه ای	1	5	5
تجزیه و تحلیل پیام	1	8	8
احساس بیماری کووید با هر یک از نشانه‌ها	4	1	1
عدم خودبیماری پنداری	1	1	1
استفاده از ماسک در فضاهای فضا با باز برون‌سپهرت	1	1	1

نگاره شماره ۲: ترکیب مقولات در نرم افزار اطلس تی آی

۳- ترسیم نگاره ها توسط نرم افزارهای کیفی

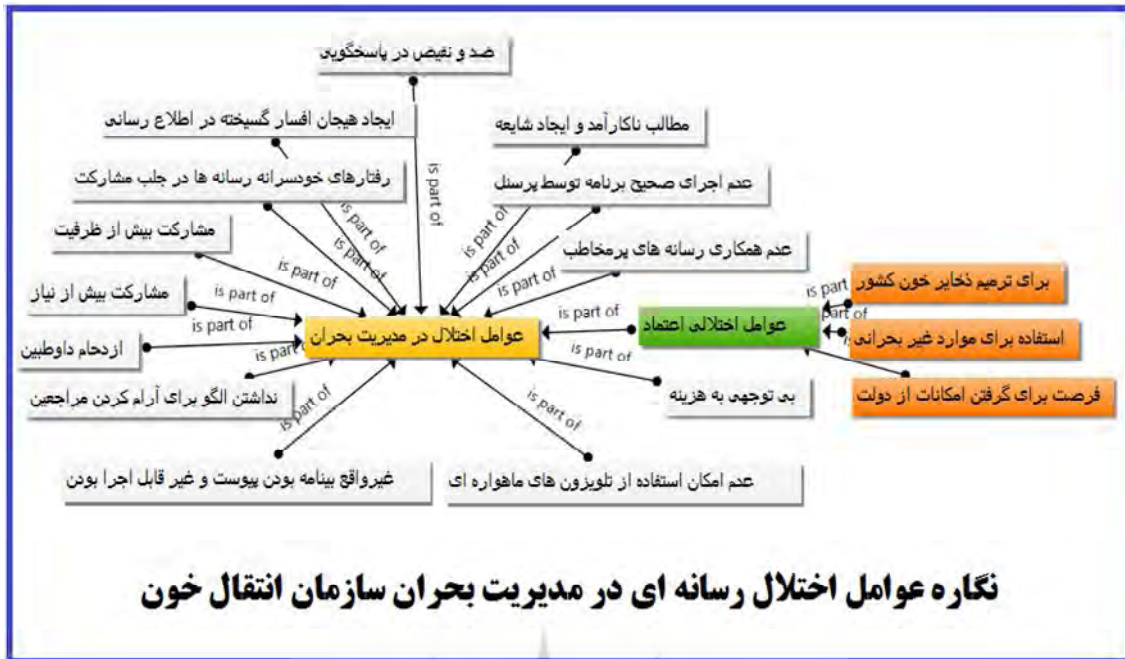
یکی دیگر از موضوعات این است که بهترین روش در نشان دادن روابط بین مقولات استفاده از تصویر یا همان نگاره‌ها است و اگر به تحقیقات کمی نیز مراجعه شود برای ارائه از نمودار استفاده می‌شود که در تحقیقات کیفی در قالب نگاره‌ها آورده می‌شود تا خواننده بهتر بتواند روابط را درک کند و در عین حال برای تحلیل نیز بصری شدن مفاهیم کمک شایانی است که بتوان نظریه جدید را خلق کرد که در ادامه به یکی از این نگاره‌ها اشاره می‌شود.

نگاره شماره ۳: ترسیم مقولات کیفی در نرم افزار اطلس تی آی

۴- کدگذاری مجدد در نرم افزارهای کیفی

یکی از با اهمیت ترین موضوعات این است که در حین تحلیل موضوعات جدیدی به ذهن پژوهشگر خطور می‌نماید که نیاز مجدد به کدگذاری محتوا یا داده‌های جدید است. به تعبیر دیگر در گردنتئوری پژوهشگر در زمان تحلیل به مطالب جدیدی در متن پی می‌برد که می‌تواند آنها را مجدد کدگذاری باز یا محوری نماید در صورت استفاده از نرم افزارهای کیفی تنها با مراجعه به متن می‌توان متن را مجدد کدگذاری کرد و این کدگذاری در تمامی تحقیق لحاظ می‌شود در صورتی که استفاده دستی هیچگاه اینطور امکانی را برای پژوهشگر مهیا نخواهد کرد. برای نمونه در مقوله محوری عوامل اختلال در مدیریت بحران انتقال خون، مقوله باز اختلال اعتماد بوده است که با واکاوی مجدد متن عوامل اختلالی، سه زیرمقوله ۱- برای ترمیم خون کشور ۲- استفاده برای موارد غیر بحرانی و ۳- فرصت برای گرفتن امکانات احصاء شده است که به پژوهش اضافه و در نگاره ذیل آمده است.

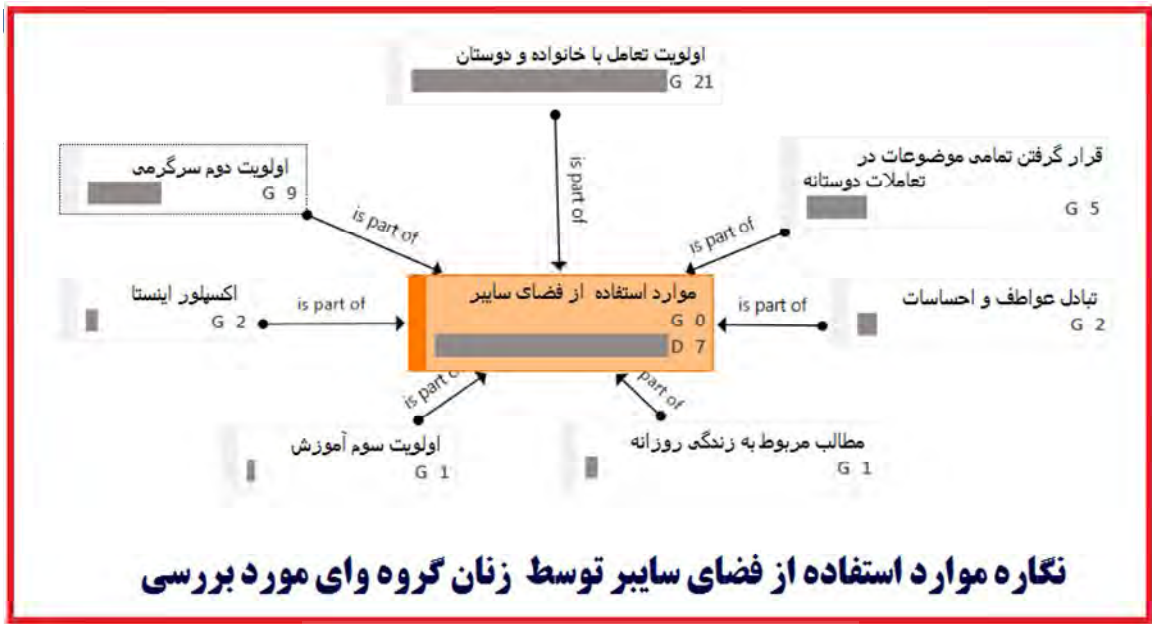

نگاره عوامل اختلال رسانه ای در مدیریت بحران سازمان انتقال خون

نگاره شماره ۴: کدگذاری مجدد متن در نرم افزار اطلس تی آی

۵- تصحیح کدگذاری در نرم افزارهای کیفی

یکی دیگر از امکانات نرم افزارهای کیفی امکان تصحیح عناوین مقولات در هر سه مرحله باز، محوری و نهایی است به این مفهوم که وقتی به این نتیجه رسیده می‌شود که باید عنوانی تصحیح گردد این عمل در کل تحقیق تغییر می‌باید و نیاز به تصحیح یک به یک موارد تکرار شده در تحقیق وجود ندارد در صورتی که به شیوه دستی این عمل اگر غیر ممکن نباشد خیلی سخت و دشوار خواهد بود. بطور مثال عمل کدگذاری انجام شده است اما در هنگام ترسیم نگاره‌ها پژوهشگر متوجه می‌شود که این عنوان گویا نیست و لذا در همان لحظه با اکتیو کردن عبارت و تصحیح آن در کل پژوهش این تغییر نام انجام می‌شود و این عمل فقط در چند ثانیه به نتیجه می‌رسد.

گزینه‌ها:
 2-0) گزینان از سیاست
 1-0) پذیرش نتایج‌های حوزه عمومی سایبر
 Not yet commented

نگاره شماره ۵: تصحیح مقولات محوری و انتخابی در اطلس تی آی

۶- داشتن فراوانی در حین تحلیل

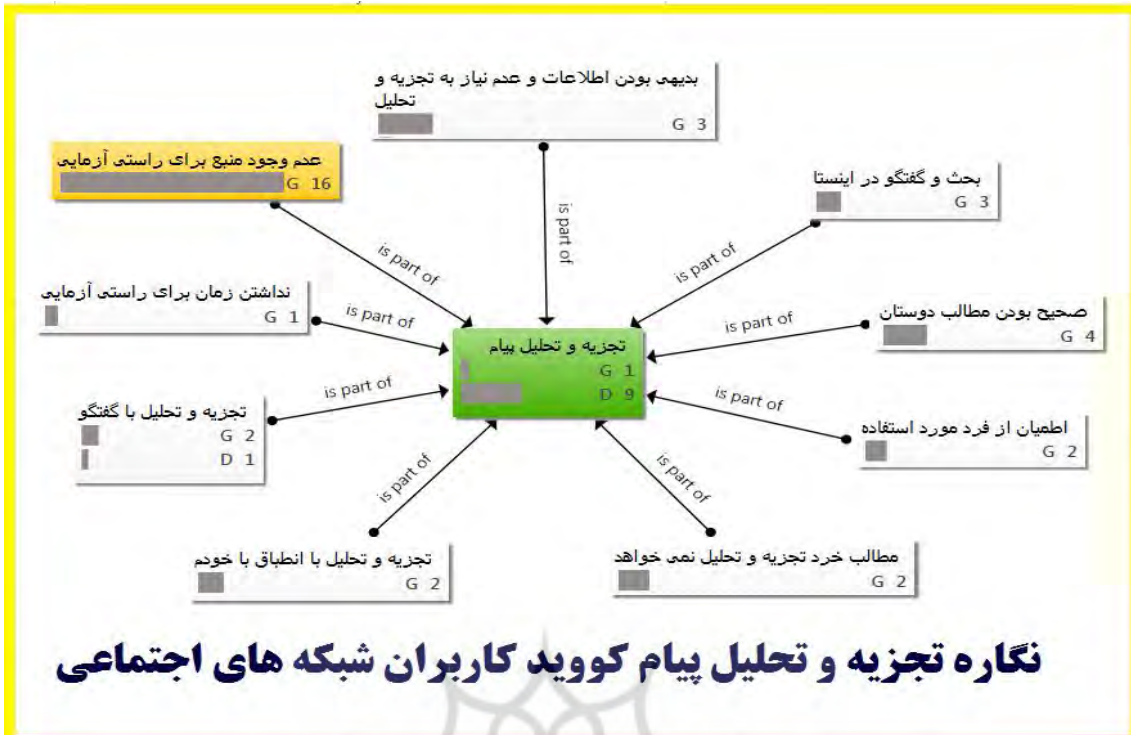
یکی از امکانات نرم افزارهای کیفی این است که فراوانی مقولات باز را در هر مرحله‌ای از تحقیق نشان می‌دهد به عبارت دیگر اگر موضوعی از نظر کمی نیز، دارای اهمیت در تحلیل باشد می‌توان این کمیت را نشان داد که به نمونه زیر اشاره می‌شود.

نگاره شماره ۶: نمایش کمیت مقولات در اطلس تی آی

همانطور که در نگاره مذکور نیز مشاهده می‌شود مقوله محوری موارد استفاده از فضای سایبر توسط گروه زنان دارای هفت مقوله باز است که مجدد هر یک از مقولات باز نیز دارای فراوانی هستند و بطور مثال مقوله باز اولویت تعامل با خانواده و دوستان در استفاده از فضای سایبر با ۲۱ فراوانی دارای بیشترین کمیت است که این اهمیت نحوه استفاده از فضای سایبر را در نگاره مذکور نشان می‌دهد.

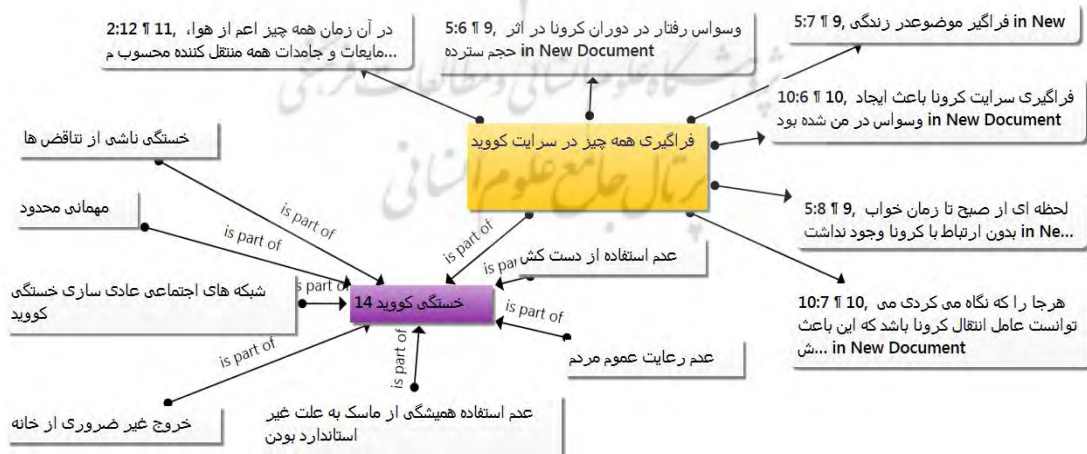
۷- متمایز کردن برخی مقولات با اهمیت در نگاره‌ها

یکی از موضوعاتی که در گردنتئوری مطرح است یا موضوعات جدید طرح شده توسط پژوهشگر در قالب سوالات و یا پاسخ‌های بدیع و اکتشافی توسط پاسخگویان است که این دو مورد را می‌توان در نرم‌افزارهای کیفی با استفاده از رنگ متمایز ساخت که در ادامه به دو نمونه اشاره می‌شود.

نگاره شماره ۷: برجسته سازی مقوله باز توسط رنگ

در نمونه مذکور عدم وجود منبع برای راستی آزمایی اطلاعات در خصوص کووید ۱۹ در سواد رسانه‌ای برجسته شده است و در تحلیل پژوهشگر به عنوان موضوعی که کاربران امکان راستی آزمایی نداشته‌اند چرا که هیچ منبع رسمی برای تشخیص اخبار و مطالب فیک وجود نداشته است خود می‌تواند از موضوعات مهم در سواد رسانه‌ای به خصوص در وقایع مبهم باشد.

نگاره خستگی کووید کاربران شبکه های اجتماعی

نگاره شماره ۸: برجسته سازی مقولات اکتشافی پاسخگویان توسط رنگ

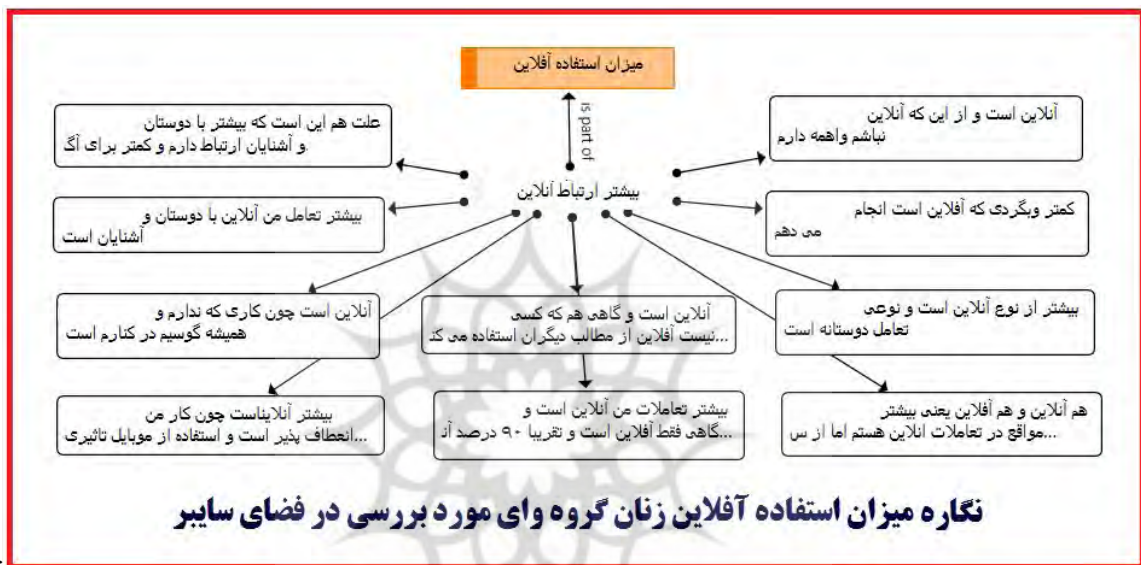
در نگاره مذکور باور غلط فراگیری همه چیز در سرایت کووید از موضوعاتی بوده است که باعث خستگی کووید ۱۹ در بین کاربران شده است و لذا پژوهشگر با رنگی متفاوت این مقوله باز را از دیگر مقولات جدا ساخته است تا بتواند هنگام

تحلیل امتیاز بیشتری برای آن قائل شود به عبارت دیگر وقتی باور «همه چیز می‌تواند انسان را بیمار کند» وجود داشته باشد دیگر پرهیز از برخی موارد ساده انگاری خواهد بود.

۸- داشتن متن مصاحبه در نگاره های تحلیلی

باید عنایت داشت که در تحلیل گاهی مقولات باز گویای مطلب برای تحلیل نیستند در این مواقع داشتن متن مصاحبه‌های مرتبط و انتخاب شده خیلی مهم است که بدون مراجعه به صفحه اصلی بتوان از آنها استفاده کرد که در نمونه زیر می‌توان به یک نمونه اشاره داشت.

نگاره

شماره ۹: استفاده از متن مصاحبه در نگاره‌ها در اطلس تی آی

همانطور که در نگاره مذکور نیز دیده می‌شود تمامی مطالب که در قالب متن مصاحبه احصاء شده‌اند به نمایش در آمده‌اند و لذا پژوهشگر می‌تواند با توجه به متن مصاحبه‌ها به تحلیل عمیق‌تر و اکتشاف لایه‌های نامشهود بپردازد در صورتی که از نرم افزار استفاده نکرده باشد نمی‌تواند هم زمان برای هر مقوله باز در طول تحقیق از آن استفاده کند.

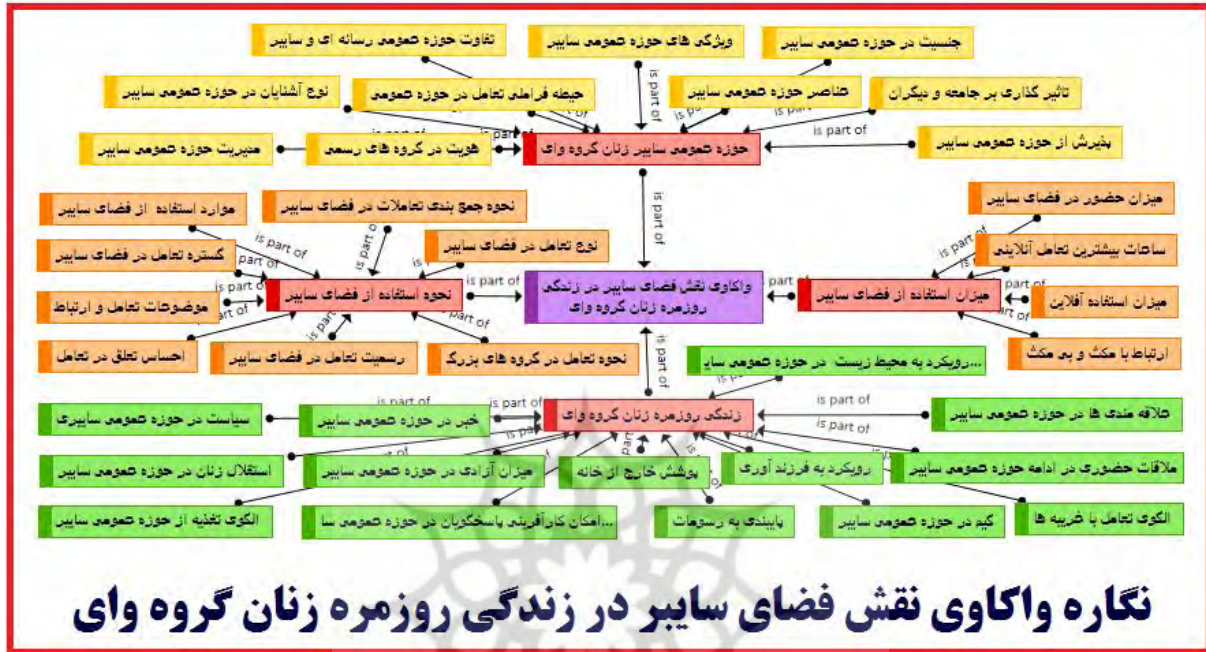
۹- داشتن ممویا یادداشت در نگاره ها

یکی دیگر از ویژگی های نرم افزارهای کیفی به خصوص در اطلس تی آی و مکس کیو دی ای، اضافه کردن ممویا همان یادداشت به متن و یا مقولات است. بطور مثال در یک مصاحبه پژوهشگر در خصوص واژه‌ای نیاز به توضیحی را می‌بیند که این موضوع را می‌تواند به مصاحبه اضافه نماید که در کتب آموزشی نرم افزارهای کیفی ترجمه شده به وفور دیده می‌شود اما در تحقیقات انجام و منتشر شده، نویسنده نتوانسته موردی را پیدا کند.

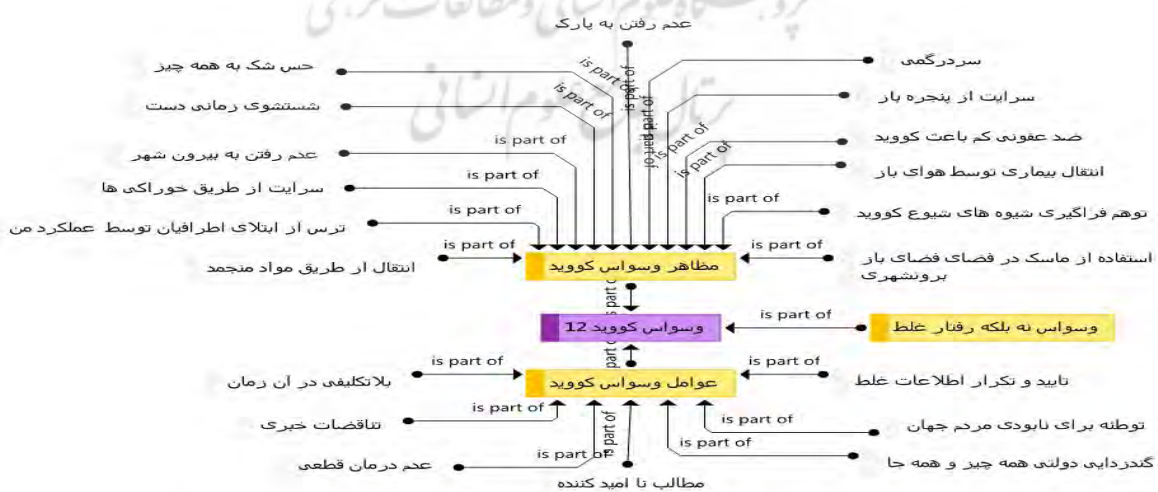
۱۰- استفاده از طراحی دلخواه

استفاده از طراحی دلخواه برای زمانهایی که مقولات محوری و باز زیاد هستند در این موارد جداول گویای موضوع نیستند و استفاده از نگاره‌ها بهترین روش برای بیان موضوع و نتیجه گیری از موضوعات است که در نرم افزارهای کیفی علاوه بر وجود این امکان، امکان طراحی‌های متفاوت نیز وجود دارد که در ادامه به دو مورد اشاره می‌شود.

نگاره شماره ۱۰: طراحی حجم زیاد اطلاعات در یک نگاره

در مثال مذکور حجم زیاد اطلاعات را نشان می‌دهد که در یک نگاره گنجانده شده است و خواننده با یک نگاه به عمق موضوع پی می‌برد.

نگاره وسواس کووید کاربران شبکه های اجتماعی

نگاره شماره ۱۱: ساختارهای متفاوت در طراحی نگاره های تحقیق

همانطور که در نگاره مذکور مشاهده می‌شود تفاوت شکلی با نگاره قبلی خود دارد و پژوهشگر می‌تواند با توجه به دستگاه تحلیل خود از رسم متفاوت در نرم افزار استفاده کند که این امر ذهن پژوهشگر را برای تحلیل باز نگه می‌دارد از کارهای ثابت و تکراری دور می‌سازد.

۱۱- نمودار ابرکلمات در نرم افزارهای کیفی

یکی دیگر از امکانات نرم‌افزارهای کیفی ارائه ابر کلمه است. ابر کلمه روشی برای مصورسازی اطلاعات که با نمایش کلمات با سایزهای مختلف (اندازه هر کلمه بر اساس تکرار / فرکانس) در متن مشخصی نشان می‌دهد سپس تمام کلمات در یک خوشه یا ابراز کلمات مرتب می‌شوند. نگاره ابر کلمه این امکان را به پژوهشگر و خواننده‌های تحقیق می‌دهد که چه عبارت‌ها و کلمه‌هایی بیشترین استفاده را در تحقیق حاضر داشته است که در زیر نمونه‌ای آورده می‌شود.

نگاره شماره ۱۲: ابر کلمه در نرم‌افزارهای کیفی اطلس تی ای

همانطور که در نگاره مذکور نیز دیده می‌شود مشخص است که عبارت انتخابات بیشترین فراوانی، سپس رای بی رای مرحله دوم و روحانی باید برود سومین رتبه را در فراوانی‌ها به خود اختصاص داده‌اند. به این ترتیب با یک نگاه سطحی نیز می‌توان حال و هوای فضای انتخابات را در ذهن تجلی داد در صورتی که با روش‌های دیگر این امکان مهیا نیست.

۱۲- مستند سازی اطلاعات توسط نرم‌افزارهای کیفی

مشاهده می‌شود در بیشتر مقالات مبتنی بر روش کیفی، مطالبی عنوان می‌شود که در بودن یا نبودن آنها هیچ شاخص راستی آزمایی وجود ندارد و بیشتر توصیف‌های شخصی پژوهشگر بدون استنادات [مانند مصاحبه‌ها] هستند و خواننده یا داور به هیچ وجه امکان دسترسی به منابع اصلی برای ارزیابی را ندارد و باید موضوع را چشم بسته و بدون هیچ مستنداتی بپذیرد در صورتی که با استفاده از نرم افزارهای کیفی تمامی مطالب مستند و قابل استناد در نگاره‌ها آورده می‌شوند و به راحتی می‌توان ادعاهای مطرح در تحقیق را ارزیابی کرد و از قلم فرسایی‌های تخیلی جلوگیری کرد.

نتیجه گیری

مقاومت ناشناخته‌ای در بین اساتید و پژوهشگران تحقیقات کیفی در برابر نرم افزارهای کیفی مانند اطلس تی آی و مکس کیو دی ای وجود دارد! و غالب تحقیقات به صورت دستی و در محیط اکسل که امکان جابجایی سطرها، ستون‌ها و سلول‌ها را دارد انجام می‌شود و نتایج و دستاوردهای عجیب و غیر واقع بینانه‌ای استخراج می‌شود و گناه این تناقضات معطوف به روش کیفی می‌شود در صورتی که اگر با نرم افزارهای کیفی اجرا و انجام شود به طور حتم نتایج بهتر، کاربردی و مستندتری را به بار خواهد آورد.

در این مقاله سعی شده است برخی از امکانات نرم افزارهای کیفی مانند کاهش زمان پژوهش، ترسیم نگاره‌ها، کدگذاری مجدد، تصحیح کدگذاری، داشتن فراوانی در حین تحلیل، متمایزسازی مقولات، داشتن متن مصاحبه در نگاره‌ها، داشتن ممو یا یادداشت در نگاره‌ها، استفاده از طراحی دلخواه و نمودار ابرکلمات و از همه مهمتر مستند بودن تمامی یافته‌ها در نگاره‌ها است آورده شود که در روش دستی وجود ندارد. به این ترتیب روش غلط موجود در تحقیقات که تحلیل‌ها، استناد به متنی می‌شود که در دسترس نیست مانند الگوی نظری در انتهای تمامی تحقیقات کیفی، از دور خارج خواهند شد. به این ترتیب می‌توان گفت مهمترین امتیاز استفاده از نرم افزارهای کیفی مستند بودن تمامی تحلیل‌ها است که در تحقیقات دستی ناممکن است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

منابع (APA) reference

بوستانی داریوش، رئیسی سمیه (۱۴۰۰) مطالعه کیفی خشونت علیه زنان بلوچ، فصلنامه علمی پژوهشی زن و جامعه،

تابستان ۱۴۰۰، دوره ۱۲، شماره ۴۶ صص ۴۷-۶۷ DOI: ۱۰.۳۰۴۹۵/jzvj.2021.22331.2962

- Belgrave, L. L., & Seide, K. (2019). Coding for grounded theory. In A. Bryant, & K. Charmaz (Eds.), *The SAGE handbook of current developments in grounded theory*. SAGE. [Google Scholar]
- Birks, M., Hoare, K., & Mills, J. (2019). Grounded theory: The FAQs. *International Journal of Qualitative Methods*, 18, 1–7. <https://doi.org/10.1177/1609406919882535> [Crossref], [Web of Science ®], [Google Scholar]
- Bryant, A., & Charmaz, K. (Eds.). (2007). *The SAGE handbook of grounded theory*. SAGE. [Crossref], [Google Scholar]
- Carina Berterö (2012) Grounded theory methodology - has it become a movement?, *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-being*, 7:1, 18571, DOI: 10.3402/qhw.v7i0.18571, *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-being* (2012) Grounded theory methodology - has it become a movement? Article: 18571 | Published online: 15 Jun 2012, <https://doi.org/10.3402/qhw.v7i0.18571>
- Charmaz, K. (2006). *Constructing grounded theory: A practical guide through qualitative analysis*. SAGE. [Google Scholar]
- Corbin, J. C., & Holt, N. L. (2011). Grounded theory. In B. Somekh, & K. Lewin (Eds.), *Theory and methods in social research* (2nd ed., pp. 113–120). SAGE. [Google Scholar]
- Corbin, J. M., & Strauss, A. L. (2015). *Basics of qualitative research: Grounded theory procedures and techniques* (4th ed.). SAGE. [Google Scholar]
- Glaser, B. G. (1965). The constant comparative method of qualitative analysis. *Social Problems*, 12(4), 436–445. <https://doi.org/10.2307/798843> [Crossref], [Web of Science ®], [Google Scholar]
- Glaser, B. G., & Strauss, A. L. (1967). *The discovery of grounded theory: Strategies for qualitative research*. Aldine de Gruyter. [Google Scholar]
- Holt, N. L. (2016). Doing grounded theory in sport and exercise. In B. Smith, & A. C. Sparkes (Eds.), *Routledge handbook of qualitative research in sport and exercise* (pp. 24–36). Routledge. [Google Scholar]
- Mayan, M. J. (2009). *Essentials of qualitative inquiry*. Left Coast Press. [Google Scholar]
- Morse, J. M., Bowers, B. J., Charmaz, K., Clarke, A., Corbin, J., Porr, C. J., & Stern, P. N. (2021). *Developing grounded theory: The second generation revisited*. Routledge. [Crossref], [Google Scholar]
- Nicholas L. Holt, Kurtis Pankow, Isabel Ormond, Helene Jørgensen, Colin J. Deal & Shannon R. Pynn (2022) *Grounded theory*, Pages 199-225 | Received 01 Mar 2021, Accepted 19 Dec 2021, Published online: 19 Feb 2022, <https://doi.org/10.1080/1750984X.2022.2028305>
- Timonen, V., Geraldine, F., & Conlon, C. (2018). Challenges when using grounded theory: A pragmatic introduction to doing GT research. *International Journal of Qualitative*

Methods, 17(1), 1–10. <https://doi.org/10.1177/1609406918758086> [Crossref], [Web of Science ®], [Google Scholar]

Weed, M. (2017). Capturing the essence of grounded theory: The importance of understanding commonalities and variants. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, 9(1), 149–156. <https://doi.org/10.1080/2159676X.2016.1251701> [Taylor & Francis Online], [Web of Science ®], [Google Scholar]

